

การพัฒนาวิชาชีพเพื่อพัฒนาผู้เรียน

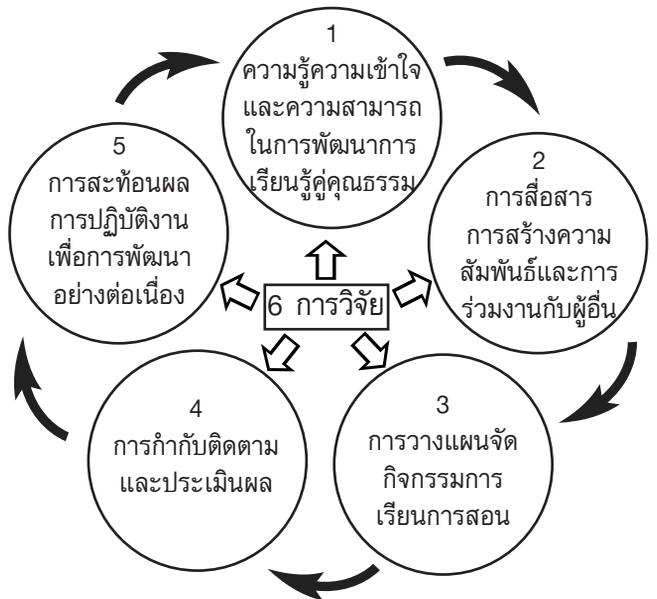
รศ.ดร.กิงฟ้า สินธวงษ์¹

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะแสดงองค์ประกอบของสมรรถภาพที่ผู้สอนต้องมีสำหรับการพัฒนาวิชาชีพและคุณลักษณะของผู้สอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สมรรถภาพทุกด้านจะแสดงให้เห็นถึงความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความสามารถในองค์ประกอบย่อย รวมทั้งความสัมพันธ์อย่างเป็นลำดับต่อเนื่องของสมรรถภาพทุกด้าน ทั้งนี้ผู้สอนควรพัฒนาสมรรถภาพทุกด้านเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ และพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายอันสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

ผู้สอนจะต้องรับบทบาทในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน โดยต้องมีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในสมรรถภาพทั้ง 6 ด้าน ดังภาพประกอบ 1 เพื่อนำไปใช้ประกอบวิชาชีพในฐานะที่เป็นผู้ก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และพัฒนาการเรียนรู้ในแต่ละสาระที่มีอยู่ในโปรแกรมการเรียนของแต่ละหลักสูตรได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สมรรถภาพทั้ง 6 ด้านมีองค์ประกอบย่อยซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้สอนที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน โดยที่ผู้สอนจะต้องนำไปใช้เพื่อให้เป็นไปตามวงจรของการพัฒนาวิชาชีพ ทั้งนี้เครื่องมือสำคัญคือการวิจัยที่ผู้สอนต้องเรียนรู้

เข้าใจและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความสามารถทุกด้าน

ภาพประกอบต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความสามารถทุกด้านไม่ว่าจะเป็น (1) ความรู้ความเข้าใจและการพัฒนาการเรียนรู้คู่คุณธรรม (2) การสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์และร่วมงานกับผู้อื่น (3) การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (4) การกำกับติดตามและประเมินผล และ (5) การสะท้อนผลการปฏิบัติงานที่ผู้สอนต้องใช้ไปด้วยกัน ไม่ใช่เฉพาะความสามารถด้านเดียวหรือสองสามด้านเท่านั้น ต้องปฏิบัติให้เป็นวงจรต่อเนื่องกันประกอบกับการวิจัยเพื่อการพัฒนาวิชาชีพด้วย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 วงจรของการพัฒนาวิชาชีพและสมรรถภาพทั้ง 5 ด้าน

¹ ข้าราชการบำนาญ กรรมการภายนอกของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ในตอนเริ่มต้นผู้เขียนขอแสดงถึงความสามารถแต่ละด้านและความสามารถย่อย ๆ ประกอบกันเป็นรายการก่อนที่จะขอยกตัวอย่างให้เห็นถึงการนำไปใช้ในสภาพจริง ทั้งนี้ผู้อ่านอาจจะช่วยพิจารณาว่ามีความสามารถย่อย ๆ ที่แสดงในแต่ละด้านเพิ่มเติมอีกหรือไม่ สิ่งที่คุณเขียนแสดงไว้นี้มาจากเอกสาร แหล่งความรู้รวมทั้งประสบการณ์ การเรียนรู้ของผู้เขียนที่มีเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอาจารย์ตามที่อ้างอิงไว้บางส่วนในตอนท้ายของบทความนี้

ความสามารถด้านที่ 1 ผู้ที่เป็นครูอาจารย์ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาความรู้ที่จะสอน รู้วิธีแสวงหาความรู้ มีความตื่นตัว แสวงหาความรู้อยู่เสมอ จัดการเรียนรู้ให้สมดุลระหว่างความรู้กับคุณธรรม รู้กฎหมายของวิชาชีพ และมีความรู้ความเข้าใจในตัวผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน

ด้านที่ 1 ความรู้ความเข้าใจและการพัฒนาการเรียนรู้คุณธรรม ระบุเป็นรายการ ได้ดังนี้

- 1.1 รู้เนื้อหาสาระการเรียนรู้ และความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 1.2 เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้กับกระบวนการแสวงหาความรู้ของศาสตร์
- 1.3 เข้าใจว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้
- 1.4 ตื่นตัวและแสวงหาที่จะนำความรู้ความเข้าใจข้างต้นไปใช้ได้
- 1.5 จัดการเรียนรู้อย่างสมดุลระหว่างความรู้กับคุณธรรม
- 1.6 รู้ตัวบทกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ

1.7 ให้คุณค่าและคำนึงถึงความหลากหลายที่มีอยู่ในความแตกต่างของผู้เรียน และสิทธิในการเรียนรู้ของเขา

ความสามารถด้านที่ 2 คือ การสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์และการร่วมงานกับผู้อื่น ครูอาจารย์จะต้องมีทักษะในการสื่อสารและพัฒนาความสัมพันธ์ซึ่งเป็นทักษะสำคัญ ทั้งนี้เพราะการสอนเปรียบเสมือนการสื่อสารชนิดหนึ่งที่ต้องสื่อทั้งทางวาจาและทางลีลา ท่าทาง สื่อสารแล้วก็ต้องพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้เรียนให้ได้อย่างดี รู้จักว่าผู้เรียนต้องการอะไร ตอบสนองเพื่อพัฒนาผู้เรียน ความสามารถในการสื่อสารนี้ยังต้องนำไปใช้ในการติดต่อทำความเข้าใจกับชุมชนและผู้ร่วมงานเพื่อทำงานให้ได้ผลดีเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเอง

ด้านที่ 2 ความสามารถในการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์และร่วมงานกับผู้อื่นได้ ประกอบด้วยรายการย่อย ๆ มี 8 ข้อดังต่อไปนี้

- 2.1 สามารถสื่อความหมายกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.2 พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนได้
- 2.3 ตระหนักในคุณค่าของผู้เรียน และตอบสนองต่อผู้เรียนอย่างเหมาะสม
- 2.4 กระตุ้นและเสริมแรงให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสม
- 2.5 ปฏิบัติตามหน้าที่และบทบาทในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 2.6 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ในบทบาทที่เหมาะสม
- 2.7 สามารถสื่อสารความเข้าใจกับผู้ปกครองและชุมชนได้
- 2.8 สามารถสื่อสารกับบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ

ความสามารถด้านที่ 3 คือ การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วยความรู้ความสามารถที่จะจัดการเรียนการสอนแล้วนำไปใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยต้องช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างตื่นตัวและมีความต้องการแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องจัดการเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่นได้

ด้านที่ 3 ความสามารถในการวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รายละเอียดของความสามารถด้านที่ 3 มีดังนี้

3.1 วางแผนการสอนตามเป้าหมายของการเรียนรู้

3.2 กำหนดสาระการเรียนรู้ วิธีสอน และเป้าหมายการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกัน

3.3 ออกแบบกิจกรรมและวิธีการให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม

3.4 จัดลำดับกิจกรรม ประสพการณ์หรืองานการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

3.5 แสดงถึงความยืดหยุ่นและการตอบสนองที่ชัดเจนในการใช้กิจกรรมข้างต้น

3.6 สร้างบทเรียน แผนและประสพการณ์การเรียนรู้ที่ชัดเจนและท้าทายสำหรับผู้เรียนที่จะเรียนรู้ได้

3.7 กระตุ้นและช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข

3.8 ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ อย่างตื่นตัวและต้องการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ความสามารถด้านที่ 4 เป็นความสามารถที่ครูอาจารย์ต้องรู้ทั้งหลักการวิธีดำเนินการและนำไปใช้ได้ เพื่อเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ มีรายงาน

การเรียนรู้ที่แสดงความก้าวหน้า พัฒนาการของผู้เรียน ที่เป็นหลักฐานสำหรับนำไปใช้อ้างอิงเมื่อต้องการแสดงให้ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทราบ และที่สำคัญอย่างยิ่งต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมวางแผนดำเนินการในการประเมินด้วย

ด้านที่ 4 ความสามารถในการกำกับติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ ความสามารถในด้านนี้ มีรายละเอียดตามรายการดังนี้

4.1 รู้หลักการสำคัญของการศึกษา การเรียนการสอน และบทบาทของการประเมินการเรียนการสอน

4.2 ใช้ยุทธศาสตร์การประเมินที่แสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างการสอน การเรียนรู้ และการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้

4.3 กำกับความก้าวหน้าในการเรียนรู้ และให้ข้อมูลป้อนกลับต่อผลการเรียนรู้นั้น ๆ

4.4 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการเก็บข้อมูลความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน

4.5 รายงานผลการเรียนรู้โดยใช้หลักฐานที่ปรากฏและเก็บไว้ให้ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทราบ

ความสามารถด้านที่ 5 เป็นความสามารถในการสะท้อนและประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องหลังจากการประเมิน กำกับ ติดตามผลการเรียนรู้แล้ว โดยมีข้อมูลสำหรับการสะท้อนผลเป็นหลักฐานประกอบที่ใช้วิธีวิพากษ์เพื่อพัฒนาคุณภาพของการดำเนินงานของตนเอง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพ

ด้านที่ 5 การสะท้อนและประเมินผล การปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีรายการของความสามารถดังนี้

5.1 สามารถสะท้อนผลการปฏิบัติงาน และใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน

5.2 ประเมินโปรแกรมการจัดการเรียนการสอนได้

5.3 สามารถวางแผนงานที่จะทำให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

5.4 สามารถพัฒนาทักษะวิชาชีพและสมรรถภาพในการประกอบวิชาชีพได้ทุกด้าน

จะเห็นว่าผู้สอนหรือครูอาจารย์ต้องวางแผนที่จะนำความสามารถทั้ง 5 ด้านข้างต้นไปใช้อย่างต่อเนื่องเป็นวงจรอย่างมีหลักการและวิธีการที่แสดงได้ชัดเจนและผลของการดำเนินการมีการประเมินผลทั้งด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียนและผลการปฏิบัติงานของตนเอง ที่สำคัญการวางแผนนี้จะต้องใช้วิธีวิจัยมาเป็นเครื่องมือ ในที่นี้วิจัยจะช่วยพัฒนาความสามารถในวิชาชีพครูอาจารย์โดยหลักฐานที่ได้จากผลวิจัยจะแสดงให้เห็นปรากฏสำหรับการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ครูอาจารย์จึงต้องวางแผนการวิจัยงานของตนเองตั้งแต่เริ่มแรกเพื่อการดำเนินการให้พร้อมกับการปฏิบัติงานให้วิชาชีพที่มีการตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขได้ตลอดเวลา

ความสามารถด้านที่ 6 เป็นความสามารถปรับเปลี่ยนวิธีเทคนิคการสอนได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานการวิจัย โดยการนำความสามารถทั้ง 5 ด้านไปดำเนินการต่อเนื่องกันคือ เมื่อเริ่มดำเนินการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องสำรวจความรู้ความเข้าใจของตนเองทุกด้านที่จะสามารถประกอบวิชาชีพได้อย่างเป็นระบบ นำหลักสูตรมาศึกษา

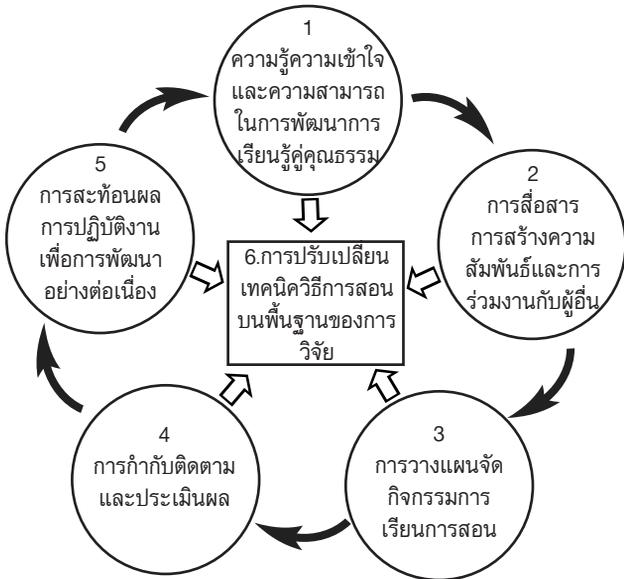
วางแผนการจัดการเรียนรู้โดยมีทั้งวิธีสอน กิจกรรม วิธีประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน ครบถ้วน แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นต้องมีความยืดหยุ่นเพียงพอและใช้สื่อที่เหมาะสม นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้โดยมีความพร้อมในความสามารถของตนเอง มีการบันทึกผลการเรียนการสอนที่อาจเขียนเพื่อการประเมินตนเองเป็นข้อมูลหลักฐานและนำมาประกอบกับผลการเรียนของผู้เรียนเพื่อตรวจสอบว่าผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างไร ต้องปรับปรุงแก้ไขด้านใด ควรทำอย่างไร โดยที่จะต้องให้ผู้สอนในกลุ่มสาระเดียวกันเป็นผู้ร่วมวิจัยด้วยกัน เมื่อพบประเด็นที่ควรต้องแก้ไขก็นำมาตั้งเป็นคำถามวิจัยว่าจะจัดการอย่างไร เพื่อแก้ปัญหาและวางแผนใหม่โดยมีผู้ร่วมงานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะทำให้การเรียนการสอนได้รับการวางแผน การดูแล ผู้เรียน การปรับปรุงเพื่อพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีหลักฐานอ้างอิงนำไปแสดงให้ปรากฏต่อผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้นความสามารถในการใช้วิธีวิจัยมาเป็นเครื่องมือจะช่วยพัฒนาความสามารถในวิชาชีพ

ด้านที่ 6 การปรับเปลี่ยนวิธีเทคนิคการสอนได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานการมีข้อมูลและหรือผลการวิจัยเป็นตัวชี้นำ

ครูอาจารย์หรือผู้สอนที่วางแผนเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเองได้อย่างต่อเนื่องเป็นวงจรตามความสามารถที่ระบุไว้ข้างต้น ควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีความสัมพันธ์ของความเป็นครูอาจารย์ โดยใช้หลักการในเรื่องของการสร้างบรรยากาศ การใช้เวลา การใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอนและที่สำคัญต้องตระหนักรู้ในความสามารถที่แตกต่างกันของผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนวิธีสอน ใช้เทคนิคที่เหมาะสมโดยใช้ข้อมูลจาก

การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นหลัก
ฐานข้ออ้างอิงในการปฏิบัติงานดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 วงจรของการพัฒนาวิชาชีพ
และสมรรถภาพทั้ง 6 ด้าน

นอกจากความรู้ความสามารถทั้ง 6 ด้านแล้ว ผู้สอนจะต้องมีคุณลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการจัดและใช้กิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ มีรายละเอียดดังนี้

คุณลักษณะของผู้สอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

1. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ประกอบด้วย

- 1.1 ยอมรับ เป็นกันเอง
ปรับเปลี่ยนได้
- 1.2 มีวินัย ตรงต่อเวลา
- 1.3 ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม
- 1.4 ให้กำลังใจ

2. ใช้เวลาให้เหมาะสมกับ

- 2.1 เวลาที่ได้รับ
- 2.2 เวลาที่จัดสรรให้กับการเรียน

การสอน

- 2.3 เวลาที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม
- 2.4 เวลาที่ให้ผู้เรียนทำความเข้าใจ
- 2.5 เวลาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน

แสดงความคิดเห็น

3. ใช้เทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพ

3.1 โดยผู้สอนต้องมี

- 3.1.1 เจตคติที่ดี
- 3.1.2 การสื่อสารที่ดี
- 3.1.3 การใช้คำถามที่กระตุ้น

และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตั้งคำถาม

3.1.4 การจัดระบบการสอน

ที่เป็นไปตามหลักการ

3.1.5 การใช้สื่อที่ช่วยให้เกิด

การเรียนรู้

3.2 ใช้ขั้นตอนในการสอน

ประกอบด้วย

3.2.1 การเริ่มต้นที่มีการ
ทบทวนและมีความหมาย

3.2.2 การแสดงให้เห็น
เป้าหมายที่ชัดเจน

3.2.3 การเชื่อมโยงและ
ตัวอย่างที่ชัดเจน

3.2.4 การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม
และมีกิจกรรมที่นำไปสู่การเรียนรู้

3.2.5 การจัดเนื้อหาสาระ
และการนำเสนอที่เหมาะสม

3.2.6 การจัดให้มีการฝึกหัด

3.2.7 การให้ข้อมูลย้อนกลับ

3.2.8 การอธิบายที่ชัดเจน

3.2.9 การสรุปผลจากการ
อภิปรายร่วมกัน

3.2.10 การวัดผลที่สม่ำเสมอ

3.2.11 การประเมินผล
ทั้งระบบ

3.2.12 การใช้เทคนิคที่
กระตุ้นให้ผู้เรียนใส่ใจกับการเรียนรู้ตลอดเวลา

3.2.13 การเอาใจใส่ผู้เรียน
และเป็นผู้ให้กำลังใจ และช่วยเหลือ
อย่างสม่ำเสมอ

4. มีความเข้าใจลึกซึ้งและแม่นยำ
ในเนื้อหาโดย

4.1 อธิบายได้ครอบคลุม

4.2 มีการแก้ปัญหาที่ดีและ
เหมาะสม

4.3 ชี้นำ เสนอแนะผู้เรียนได้

4.4 บอกแหล่งวิทยาการได้

5. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
ผู้เรียนโดย

5.1 มีความรู้ความเข้าใจ
จิตวิทยาการเรียนรู้

5.2 มีความรู้ความเข้าใจ
จิตวิทยาของผู้เรียน

ในฐานะที่ผู้สอนเป็นผู้ก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และพัฒนาการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถใช้ความสามารถในสมรรถภาพทั้ง 6 ด้านและคุณลักษณะของผู้สอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แสดงเป็นรายการข้างต้น ในการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน อาทิเช่น ฝึกทักษะการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ตลอดจนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติการ ให้ทำเป็น คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา ผู้สอนสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของกระบวนการทัศน์ใหม่และการปฏิรูปที่จะต้องเกิดขึ้นในทุกระดับการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- Burnaford, G., Joseph F., & David H. (2001). **Teacher Doing Research : The Power of Action Through Inquiry**. New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates.
- Danielson, C. (1996). **Enhancing Professional Practice : A Framework for Teaching**. Alexandria, Virginia : Association for Supervision and Curriculum Development(ASCD).
- Dunkin, M., & Biddle, B. (1974). **The Study of Teaching**. New York : Holt, Rinehart and Winston.

